

FORSVARETS BYGNINGS- OG ETABLISSEMENTSTJENESTE

BORRIS SKYDETERRÆN

Adgangsbetingelser og ordensregler

Borris Skydeterræn er normalt åbnet for offentligheden, når der ikke skydes. Da der af sikkerhedsmæssige grunde skal foregå en ret omfattende kontrol af området, før det åbnes for publikum, kan det kun lade sig gøre at åbne terrænet, når der er skydefrit i mindst 2 dage i træk og kun på særligt markerede veje.

Information om, hvornår terrænet er åbent, fremgår af informationsstanderne på Borriskrogvej. Her er også en kasse med turistinformationsfoldere, der indeholder oplysninger om terrænet, kort over området med markering af veje, hvor man må færdes. På grund af risikoen for at støde på forsvarets ammunition **er det forbudt at bevæge sig uden for de angivne veje.**

Der er dog et enkelt område, hvor det er tilladt at gå uden for vejene. Det gælder bredderne langs Omme Å på den strækning, hvortil der sælges fiskekort. Det kan imidlertid ikke anbefales at gå langs åen, medmindre man fisker. Udsigten og mulighederne for at betragte dyre- og fugleliv er langt bedre fra vejene. Desuden kræver det de fleste steder waders at komme frem langs åen. Der er også åbent for adgang til fods langs Skjern Å. Da denne sti ligger uden for det egentlige skydeterræn, er den i reglen altid åben for offentligheden. Stien fører tæt forbi lejren, men **der er ingen adgang ind i selve lejren.**

Driftsområde Borris (DOBOR) kan efter anmodning afholde guidede ture for foreninger og institutioner. Anmodning herom sendes til DOBOR, se adresse overfor. I DOBOR er det desuden muligt indenfor normal åbningstid at købe dagfiskekort til en nærmere angivet strækning af Omme Å.

Ved offentlig færdsel gælder følgende:

- Der er adgang til fods, og det er tilladt at køre og cykle gå på veje med vejskilte (markeret med lilla farve på kortet på bagsiden).
- Af hensyn til dyre- og fuglelivet er der kun åbent for publikum i perioden fra kl. 8.00 om morgenen og indtil solnedgang.
- Hastighedsbegrænsningerne på vejen skal overholdes. På Ringvejen er begrænsningerne afskiltet, og på alle indre veje i terrænet er den højest tilladte hastighed 40 km/t.
- Der skal overalt udvises det størst mulige hensyn til naturen. Hvis der observeres brand eller påkøres vildt, skal dette omgående meldes til DOBOR, som foretager det videre fornødne.
- Affald må ikke henkastes eller nedgraves. Affaldsstativer, der findes ved alle skydestandpladser, kan om nødvendigt benyttes.
- De opstillede toiletter kan anvendes.
- Vær opmærksom på, at hunde altid skal føres i snor. Jagtvåben må ikke medbringes. Fiskegrej må kun medføres, hvis man har løst fiskekort.
- Fra parkeringspladsen ved Borriskrogvej er der adgang til et udsigtstårn, hvorfra store dele af Borris Hede og Skjern Enge kan overskues. Fra udsigtstårnet er der stiforbindelse ned til stien langs Skjern Å. Parkeringspladsen og udsigtstårnet kan ligesom stien langs åen benyttes, selv om der er skydning i terrænet og uden henvendelse til Borrislejren.

Vær særligt opmærksom på:

- **Det er forbundet med livsfare og strengt forbudt at berøre og opsamle forsat ammunition eller ammunitions-lignende genstande.**
- **I tørre perioder er brandfaren i terrænet ekstremt høj. Der skal altid udvises den største forsigtighed i forbindelse med rygning, og i perioden fra 1. marts til 1. oktober er det kun tilladt at ryge i lukkede køretøjer.**
- **Anden brug af åben ild, bålænding eller lignende er forbudt hele året.**
- **Kontrol kan forekomme.**

Militærnatur

Forsvaret forvalter ca. 33.000 ha svarende til knap en procent af det danske landareal. Dette areal er over de sidste ca. 100 år erhvervet for at skabe rammer for skydning og øvelse eller med andre militære formål. Forsvarets arealer rummer et bredt udsnit af værdifuld dansk natur. Omkring to tredjedele af arealerne er udpeget som internationale naturbeskyttelsesområder, der indgår i det Europæiske Natura 2000-netværk, og ca. halvdelen heraf er kortlagt som egentlige Natura 2000-naturtyper.

I områderne er der mange interaktioner mellem "militær" og "natur". Frem for alt giver de militære arealers landskaber og naturtyper gode og relevante kulisser for de militære uddannelser. Samtidig giver den militære anvendelse plads til naturtyper og arter, som ellers er trængt i det omgivende danske landskab. Desuden gennemføres naturpleje, der er med til at opretholde og udvikle naturen på en gunstig måde. Der er med andre ord tale om positiv synergi.

Skydeterrænets historie

Borris Skydeterræn og Borrislejren blev oprettet i 1902 – 1903. Borris Hede, der var på ca. 1.800 hektar, blev opkøbt af staten for at bevare et større sammenhængende hedeareal og samtidig udnytte området som skydeterræn.

Der var enighed om, at de botaniske interesser i heden og dens anvendelse som skydeterræn godt kunne forenes. Det har vist sig at holde stik, selv om udnyttelsen af skydeterrænet i dag er langt mere intensiv, end nogen den gang havde forestillet sig.

I begyndelsen af Anden Verdenskrig forsøgte tyskerne at anlægge en flyveplads på heden, men projektet blev hurtigt opgivet, da det viste sig umuligt at dræne området tilstrækkeligt. Man kan endnu se resterne af anlæggene i området nord for Fort Borris.

I 1953 – 1954 blev skydeterrænet udvidet med knap 3.000 hektar til sin nuværende størrelse på 4.743 hektar. Udvidelsen bestod i hovedsagen af Omme Ådal, terrænet syd for Omme Å og et større område i den østlige del af terrænet. På nær Hjemmeværnsgården og en transformator i det sydøstlige hjørne af terrænet er alle huse og gårde (i alt ca. 50) fra dengang væk. Flere steder kan man dog stadig finde rester af fundamenter og haver.

Den 26,5 km lange Ringvej, der omkranser skydeterrænet, er en væsentlig forudsætning for færdslen i og brugen af skydeterrænet. Den blev påbegyndt i 1954 og var først afsluttet i 1962.

Naturen i skydeterrænet

På trods af den intensive skydeaktivitet i området, virker terrænet mange steder som et næsten uberørt naturområde. Skydeaktiviteterne har kun ringe indflydelse på dyrelivet, og terrænet er da også hjemsted for en række sjældne arter. Som eksempler på sjældnere ynglefugle kan nævnes: Rørhøg, havørn, trane, krikand, vendehals, tinksmed og stor regnspove, der er Borrislejrens logo.

Derudover kommer der lejlighedsvis sjældne gæster på træk: Rørdrum, kongeørn, blå kærhøg, vandrefalk, lærkefalk, dværgfalk og mange andre arter.

Borris Skydeterræn har især været kendt for sin meget store bestand af rådyr. Fra ganske få dyr - nok højst 10–20 stykker i begyndelsen af 1950'erne - voksede bestanden i midten af 1970'erne til 1600 – 1700 dyr. Det menes, at de første rådyr blev set lidt syd for terrænet i 1908. Det første rådyr blev nedlagt i en lille plantage ved Gravl i 1912. Siden midten af 1970'erne er bestanden faldet. De første år var faldet dramatisk. Senere har bestanden stabiliseret sig på 500 - 600 dyr, hvilket svarer til

terrænets bæreevne. Der er flere årsager til det drastiske fald i bestanden. Den vigtigste er sikkert, at fødegrundlaget igennem perioden er ændret som følge af, at terrænet har udviklet sig fra at være stærkt domineret af kulturarealer til at være domineret af naturarealer med mere næringsfattig kost. Nyplantningerne i midten af 1900-tallet har formentlig også medvirket til at sikre et højt fødeudbud sammenlignet med de nuværende forhold, hvor særligt de ældre nåleskove er uden fødemæssig værdi for rådyrene.

Siden 1990'erne har krondyrene for alvor indtaget terrænet. Imidlertid vandrer krondyr meget, så der den ene dag kan være mange dyr og den næste kun få dyr. Drifts- og plejeplanen for Borris Skydeterræn anslår, at bestanden i dag udgør ca. 200 dyr, der kan opfattes som nogenlunde faststående.

Odder findes både langs Skjern Å og langs Omme Å i den ca. 21 km lange og naturligt slyngede åstrækning, der er i skydeterrænet. Men odderen er sky og nataktiv, så man skal ikke forvente at se den. På sandbankerne ved flere af broerne vil man dog kunne se dens spor.

Kulturhistoriske minder

I terrænet er der 14 velbevarede gravhøje, antagelig fra den yngre stenalder. Gravhøjene er alle markeret, som fredede minder. Terrænet rummer også 5 af Ole Rømers milestenene. Milestenene er opsat langs Ørbækvej i perioden 1691 - 1697, denne placering er dog næppe den oprindelige. Derudover er der bevaret dele af et gammelt jorddige omkring heden, samt engvandings-kanalerne fra midten af 1800-tallet. Alle kulturhistoriske minder er beskyttet og bliver plejet, så de ikke går tabt.

Naturpleje

Lyngen trives fint på heden, hvilket hænger sammen med den løbende naturpleje, som Borrislejren gennemfører. Skydninger medfører hvert år, at nogle arealer brænder og dermed bliver plejet. Andre steder foretages kontrollerede afbrændinger. Hedearealer, der er brændt i det tidlige forår, kan i slutningen af august samme år stå i fuldt blomsterflor. I visse dele af terrænet plejes hedearealer ved slåning. Borrislejren råder over en maskinpark, der er særligt egnet til formålet.

I skydeterrænet kan man finde lyngarterne hedelyng, klokkelyg og rosmarinlyng. Den sidste er sjælden. Næsten overalt i lyngen vokser der også tyttebær og visse steder hedemelbærris og tranebær.

Det er dog ikke hele hedearealet, der er bevokset med lyng. Store områder er græshede, hvor det særligt er arten blåtop, der er dominerende. Her er jordbunden ofte noget vandlidende.

Siden 1999 er en række gamle afvandingsgrøfter blevet lukket, og vandstanden er generelt hævet i hele området, hvormed mange gamle vådområder er blevet genskabt.

Det, der en gang var marker og enge langs Omme Å, henligger for en stor dels vedkommende som græsarealer. Her breder lyngen sig på de tørre steder og pilekrat i de fugtige områder. Pilekrattet er ikke botanisk særligt interessant, men det er til stor gavn som tilholdssted for krondyr, rådyr og mange småfuglearter. Ligeledes udgør pilekrattene vigtige levesteder for en række sjældne insekter.

Særlig gode udsigtspunkter i terrænet er Foldager Bakke og "Udkigget" ved Omme Å.

FORSVARETS BYGNINGS- OG ETABLISSEMENTSTJENESTE

Driftsområde Borris (DOBOR)
Skydesikkerhed Borris (SKYBOR)

Tlf. 72671660
Tlf. 72671665

Borriskrogvej 4
6900 Skjern
Email: FBE-KTP-DOBOR-DESK@mil.dk

Læs mere om Borris Skydeterræn i
drifts- og plejeplanen for terrænet, se

Udgivet af
Forsvarets Byggnings- og
Etablissementstjeneste 2014

Borris Skydeterræn

4743 ha

2012

P WC

P WC

P Bænke/borde
WC Toilet
Veje hvor færdsel er tilladt

P WC

P WC

P WC

P WC

P WC

Signatur

Skov:	
Lav	57 ha
Nål	491 ha
Midlertidig ukultiveret	2 ha
Lysåbne arealer:	
Overdrev	214 ha
Mose	884 ha
Eng	260 ha
Hede	2406 ha
Se og vandløb	49 ha
Øvrige arealer:	
Vildtag	41 ha
Slette	17 ha
Øvrige ubevoksede arealer	231 ha
Krat	92 ha

Linier:	
Aldelingsgrænse	
Deltira	
Færdighedsgrænse	
Hegn	
Jorddige	
Lit	
Læhegn	
Natura 2000 område	
Svænt	
Stengærde	
Stømpil	
Såled	
Ydergrænse	
Vej:	
Bæltespør	
Skovvej	
Spor	
Sti	
Vej	

Signatur:	
Lav	
Nål	
Nåletrækrat	
Lavtrækrat	
Fortidsminde	
Mose, rør/siv	
Bledbund	
Hede	

